

Avrupa Birliđi tarafından
finanse edilmektedir

İklim Değişikliği ve Biyoçeşitlilik Alanında Sivil Toplum Kuruluşlarının Kapasitesinin Artırılması Projesi (Eko Gelecek Hibe Programı)

İklim Değişikliği-101

Doç. Dr. İzzet Arı
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

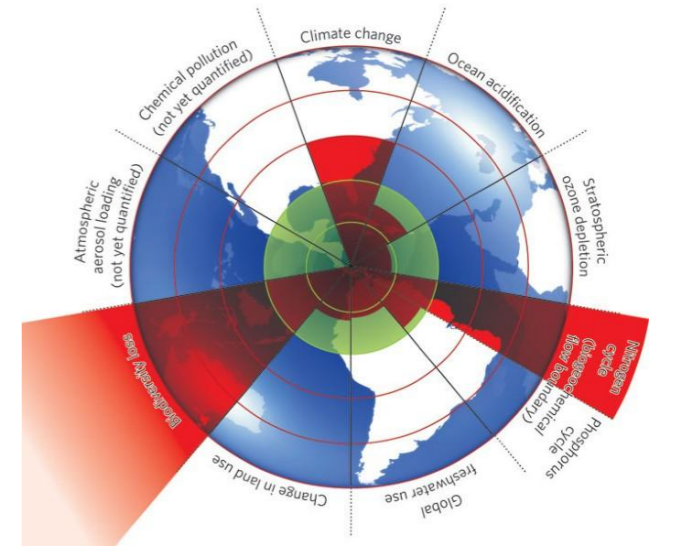
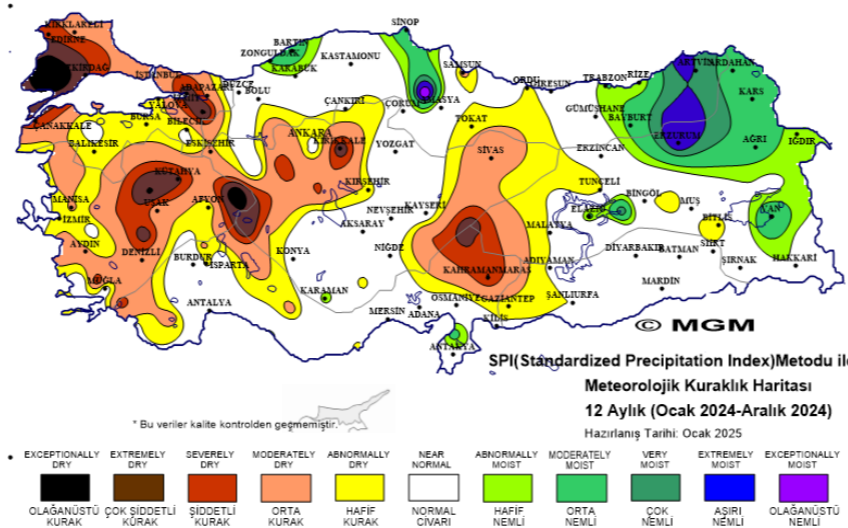
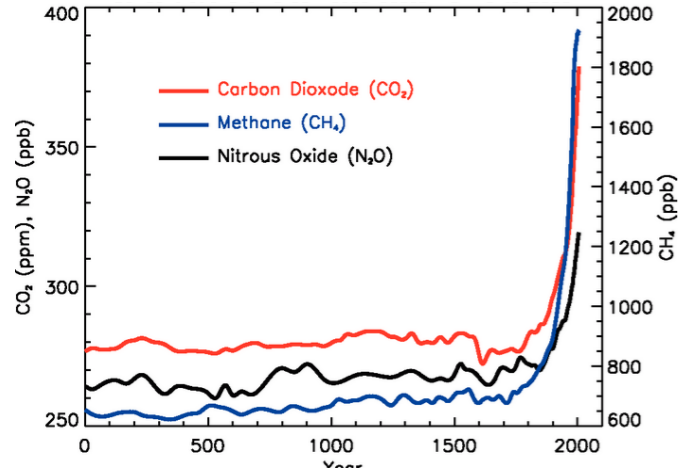
İklim ve Biyoçeşitlilik için Güçlü STK'lar 1. Kapasite Geliştirme Programı
(İklim Değişikliği)

5-6 Kasım 2025
İstanbul

Sunum Planı

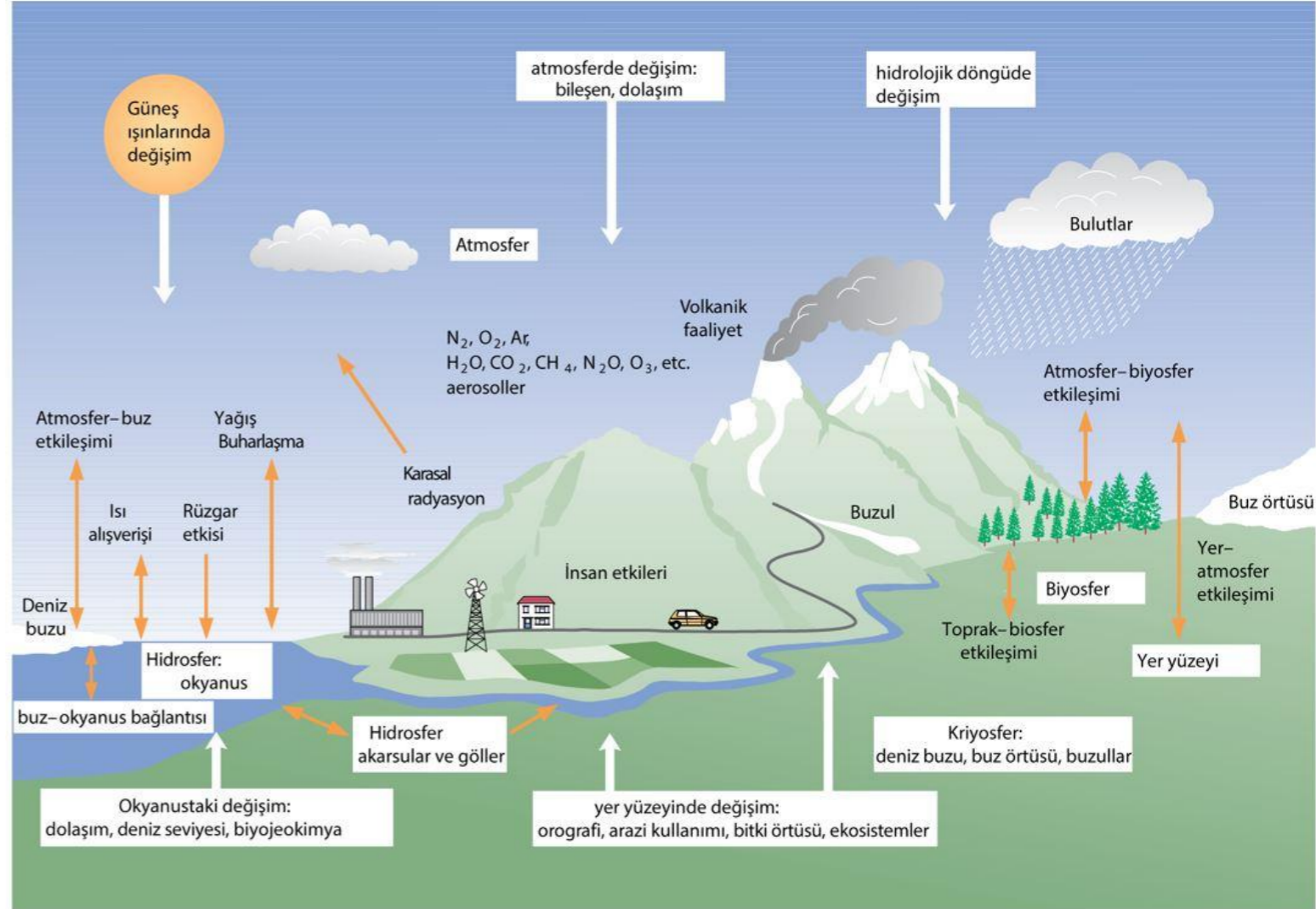
- Küresel İklim Sistemi
- İklim Değişikliğinin Nedenleri
- IPCC'nin Temel Bulguları
- Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

İklim ve Biyoçeşitlilik için Güçlü STK'lar 1. Kapasite Geliştirme Programı
(İklim Değişikliği)

Küresel İklim Sistemi

- ❖ **Hava durumu:** Atmosferin bir yerde kısa süreli koşullarının durumu
- ❖ **İklim:** Bir yerdeki atmosferik koşulların uzun vadeli ortalamaları
- ❖ **İklim değişikliği:** Doğal ve antropojenik faaliyetler nedeniyle uzun vadeli ve kademeli gelişen varyasyonlar

Küresel İklim Sistemi

Güneş'ten kısa dalga radyasyon
(**0,48 mikron** merkezli)

Dünya/Atmosferden uzun
dalga radyasyon
(**10 mikron** merkezli)

mikron cinsinden ölçümler: 1 mikron = 10⁻⁶ m

Dalga boyu

10 000 km

1 000 km

100 km

10 km

1 km

100 m

10 m

1 m

100 mm

10 mm

1 mm

100 µm

10 µm

1 µm

0.1 µm

0.01 µm

Uzun Radyo Dalgaları

AM Radyo dalgaları

Mikrodalga

Kızılötesi

Görünen ışık

Morötesi

X Rays etc

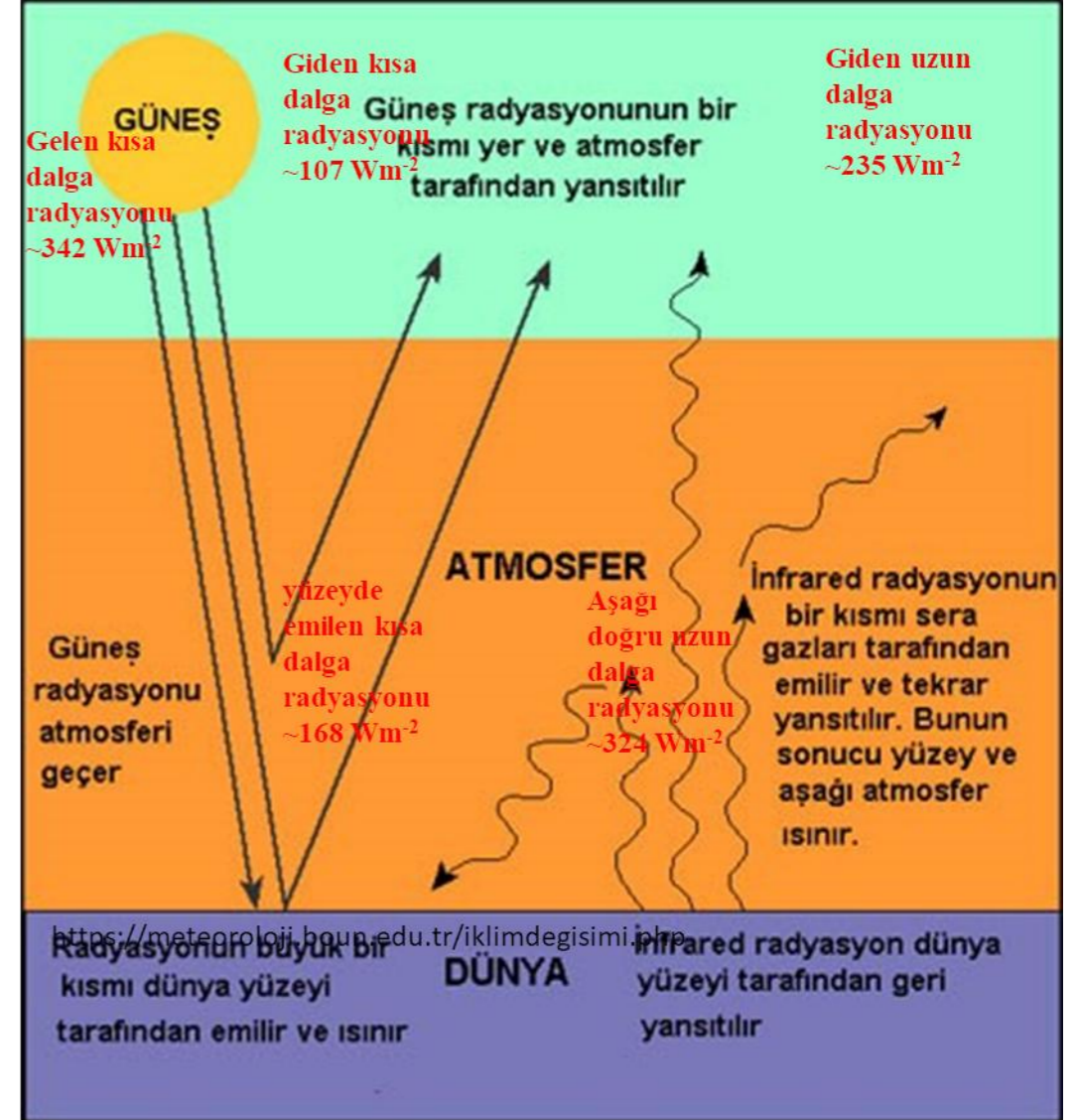

Küresel İklim Sistemi

Küresel Enerji ve Radyasyon Dengesi

- İklimi Güneş'ten gelen radyatif enerji
- Efektif sıcaklık $-18\text{ }^{\circ}\text{C}$, 255 K
- Dünya'nın ortalama yüzey sıcaklığı yaklaşık $15\text{ }^{\circ}\text{C}$ (288 K)
- Albedo (yansıtma gücü)
- Dünya'nın ortalama albedosu yaklaşık %30
- Doğal sera etkisi, **33 K**

Dünya sıcaklığı ve iklimi, (i) gelen kısa dalga radyasyonu ve (ii) aşağı doğru uzun dalga radyasyonunun bir fonksiyonudur.

Küresel İklim Sistemi

Radyasyon Dengesi

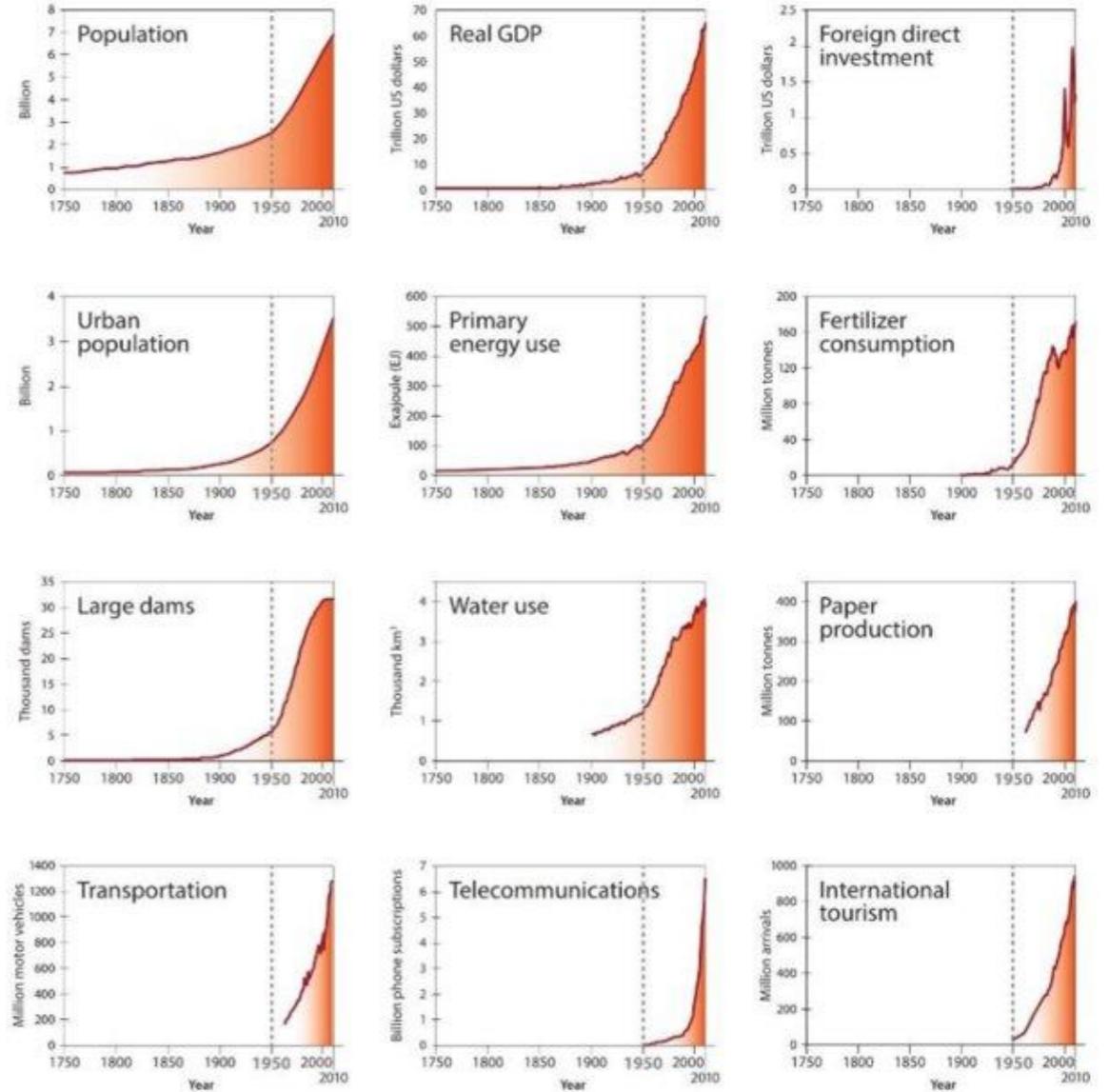
$$\text{Net radyasyon (R}_N\text{)} = \text{Net kısa dalga (R}_S\text{)} - \text{Net uzun dalga (R}_L\text{)}$$

1. Güneş'ten gelen doğal kısa dalga boylu enerji
2. Dünya'nın yörüngesi
3. Dünya'nın Güneş'e göre pozisyonu
4. Yüzey *albedosu*
5. Sera gazları
6. Arazi örtüsünde değişiklik
7. Atmosferdeki hava kirliliği

Küresel İklim Sistemi

- Sanayi devrimi tüm koşulları büyük ölçüde değiştirdi
- Küresel nüfusta **7 kattan** daha fazla artış göstermesi
- Küresel enerji tüketiminde **27 kat** artış
- Kişi başına düşen birincil enerji tüketiminde **4 kat** artması
- Sınırlı doğal kaynaklar
- Kentsel nüfus ve nüfus yoğunluğu artarken, kırsal kesimdekiler azalması

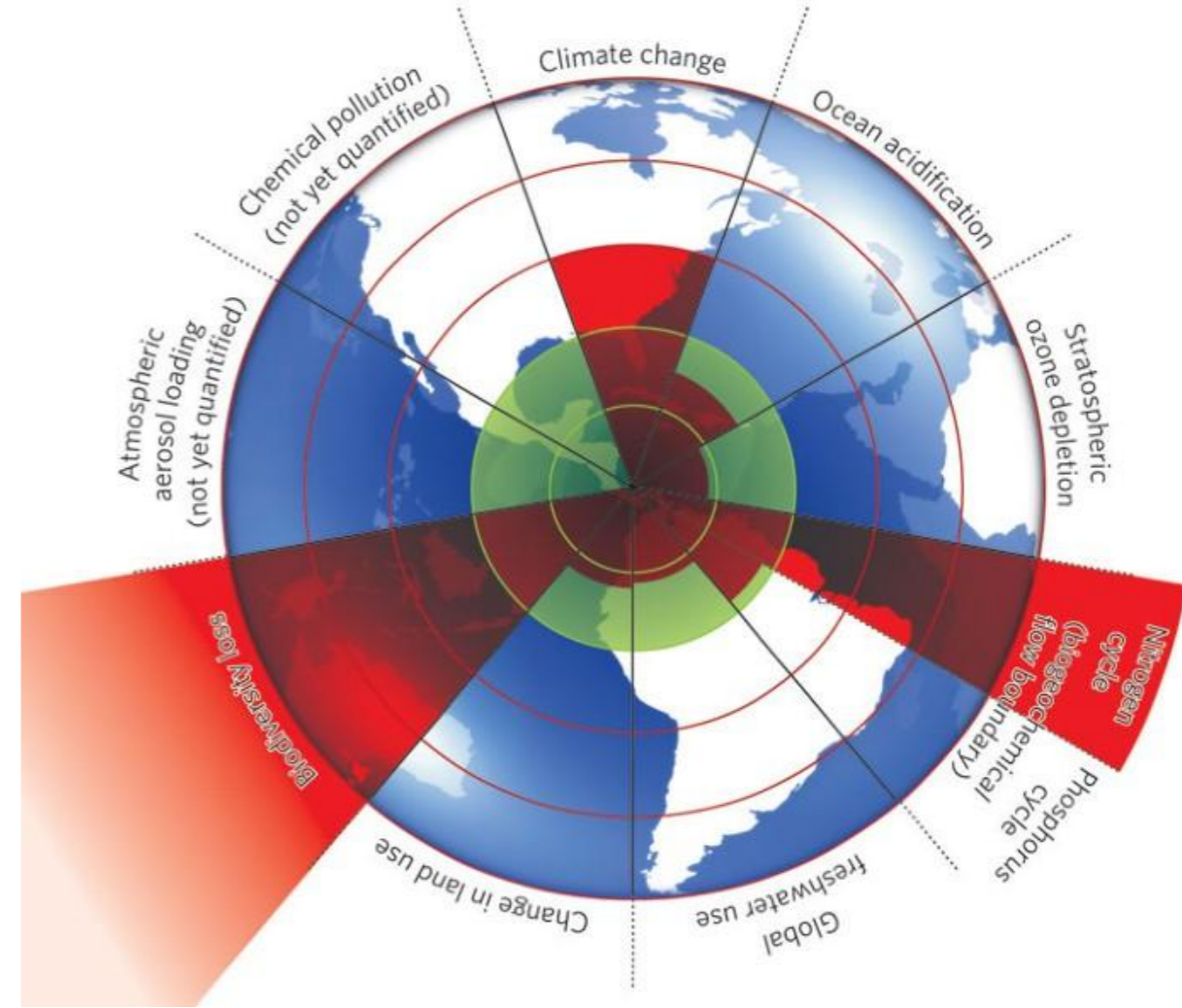
Socio-economic trends

Küresel İklim Sistemi

Kaynakların hızla tükenmesi küresel çevre sorunları

- Mekansal ölçekte hava, su, kara ekosistemlerinde bozulma
- Kentsel alanlardaki çevresel bozulma ve kirlilik
- Fosil yakıtların sera gazı emisyon artışındaki rolü
- Ulaştırma, sanayi, elektrik üretimi, tarım ana sektörleri
- Ulusal ve uluslararası politikalar ile bilimsel ve teknolojik çalışmalar
- Çok taraflı çevre anlaşmaları ve iktisadi politika araçları

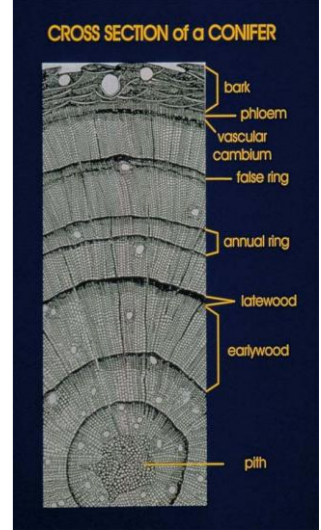
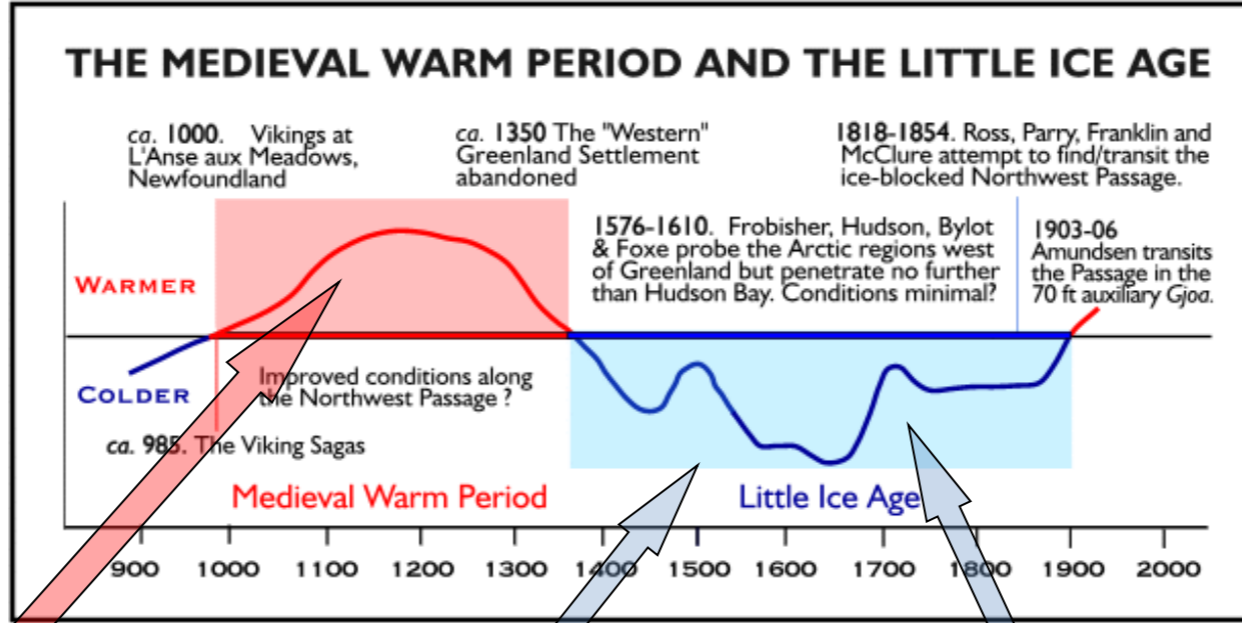
Küresel İklim Sistemi

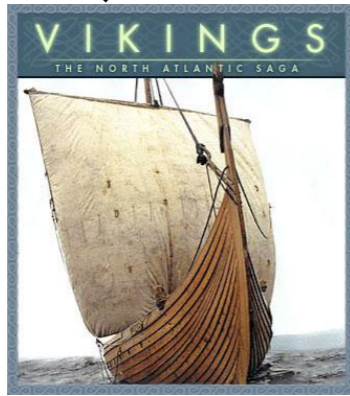
Mercan

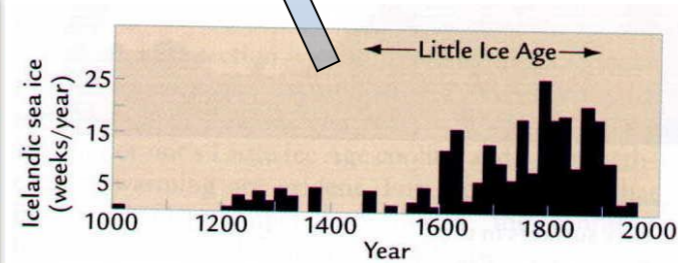
Buz Çekirdekleri

Ağaç Halkaları

Thames Nehri Üzerinde Bir Buz Fuarı İngiltere'de (Abraham Hondius, 1684)

Son 1000 yıl

Çökeltiler

İklim Değişikliğinin Nedenleri

1. İç Mekanizmalar

- Atmosferdeki değişiklikler
- Okyusus/atmosfer etkileşimi
- Karalar/atmosfer etkileşimi

2. Dışsal Faktörler

– Doğal faktörler

- Yörünge değişikliği
- Güneşteki değişiklik
- Volkanik patlamalar

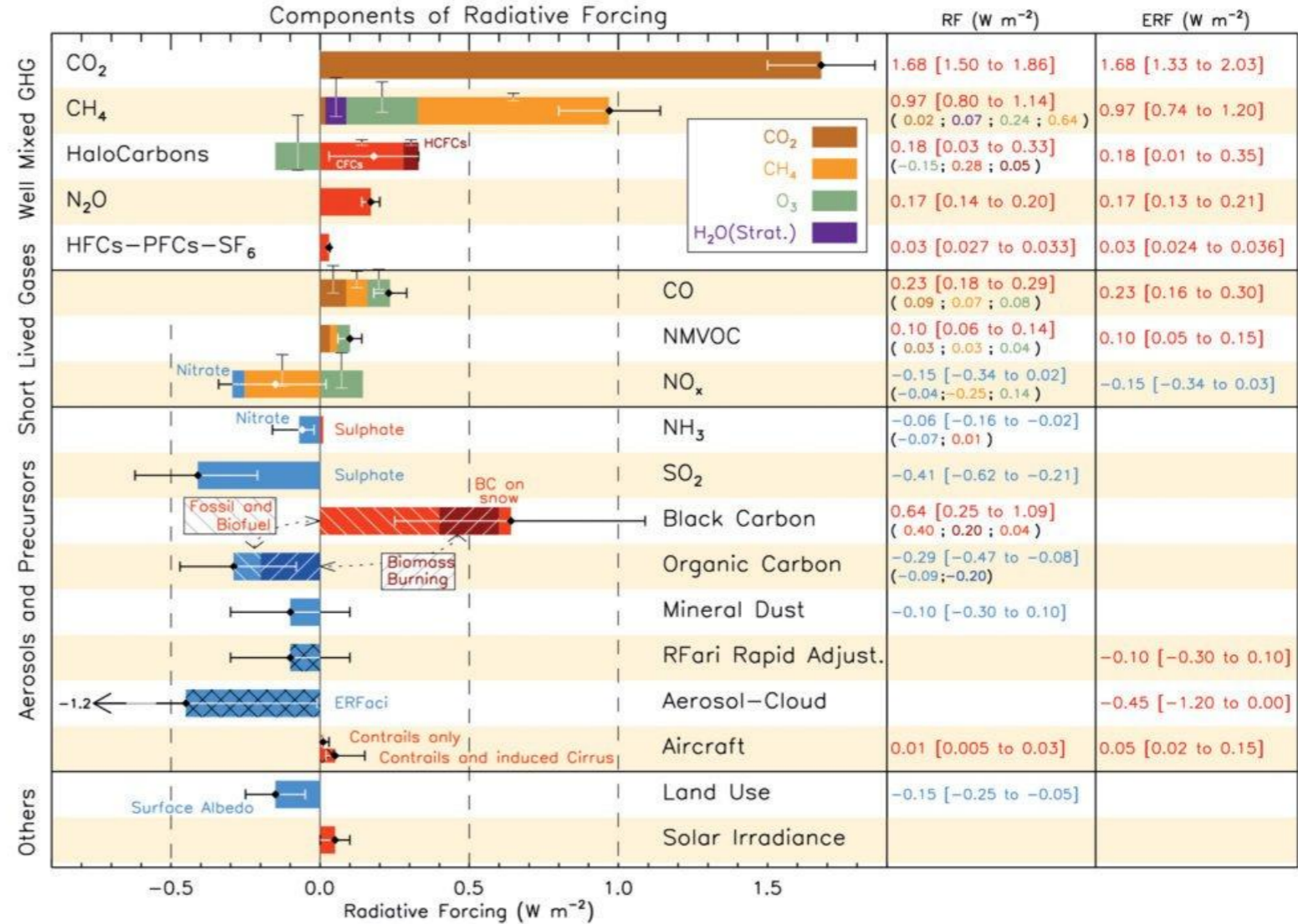
– Antropojenik faktörler

- Sera gazları
- Atmosferik aerosollar
- Arazi değişikliği

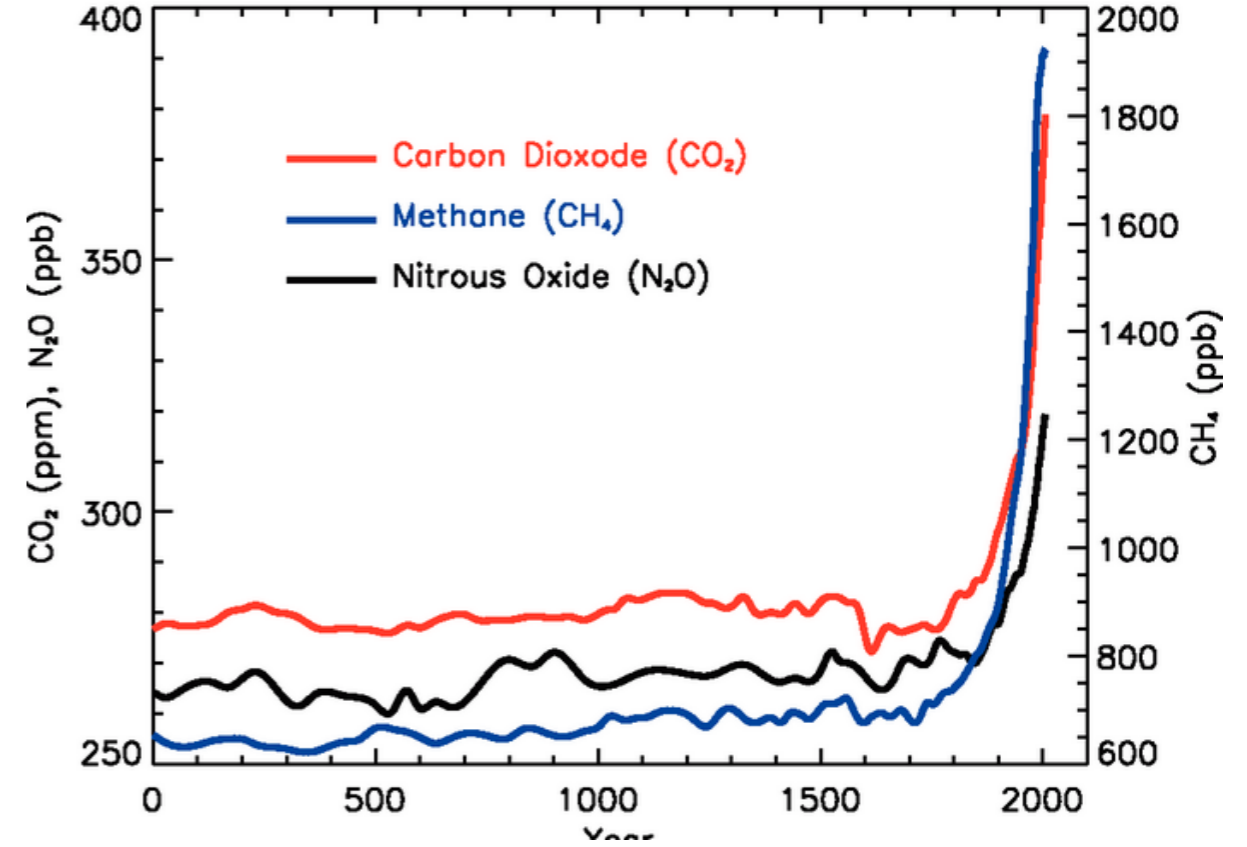
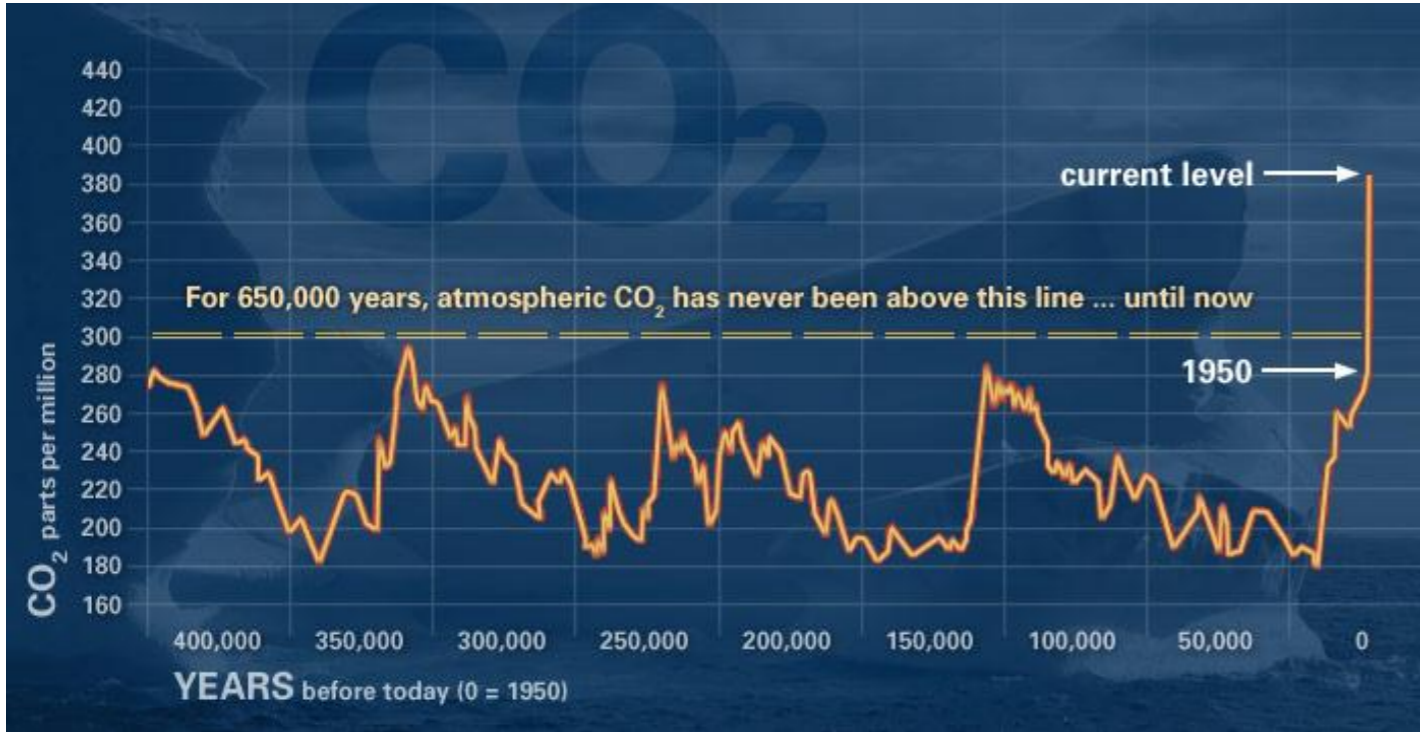
3. Geri Besleme Mekanizmaları

İklim Değişikliğinin Nedenleri

- Başlıca seragazları
- Karbondioksit (CO₂)
- Metan (CH₄)
- Nitroz Oksit(N₂O)
- Hidroflorokarbonlar (HFCs)
- Perflorokarbonlar (PFCs)
- Kükürt heksafluorid (SF₆)

İklim Değişikliğinin Nedenleri

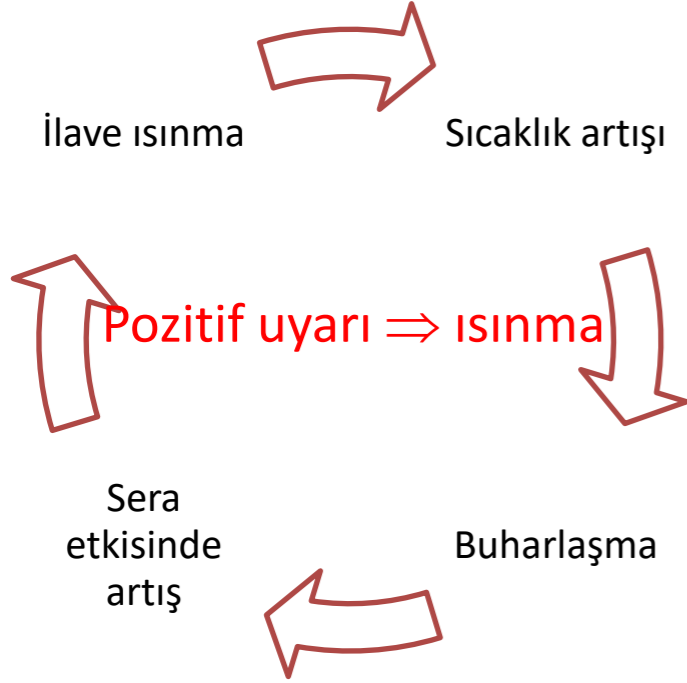

Atmosferik CO₂ Artışı
(son 400.000 yıl)

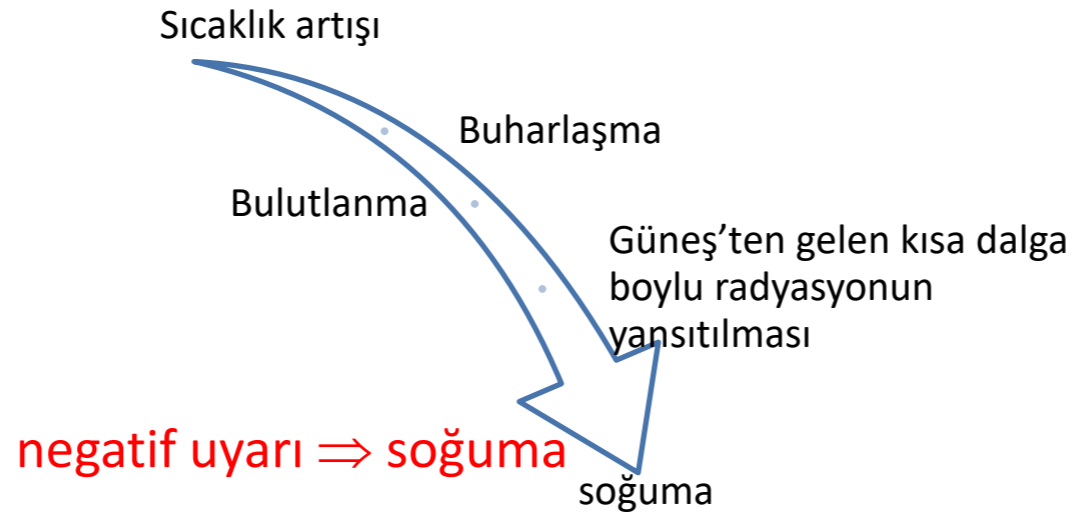
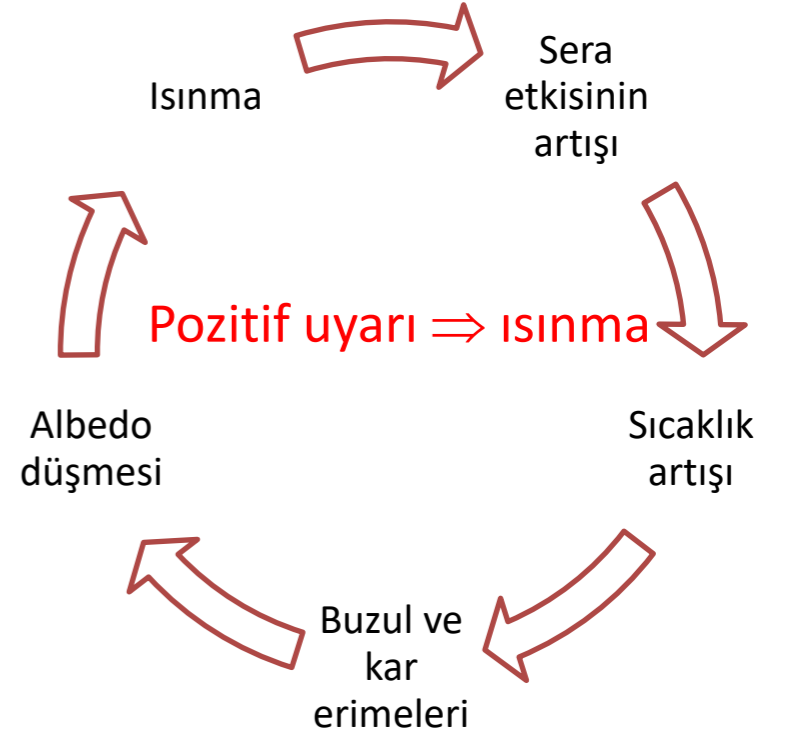
Atmosferdeki sera gazlarının konsantrasyonundaki
değişiklikler (Son 2000 yıl)

CO₂ : 424 ppm

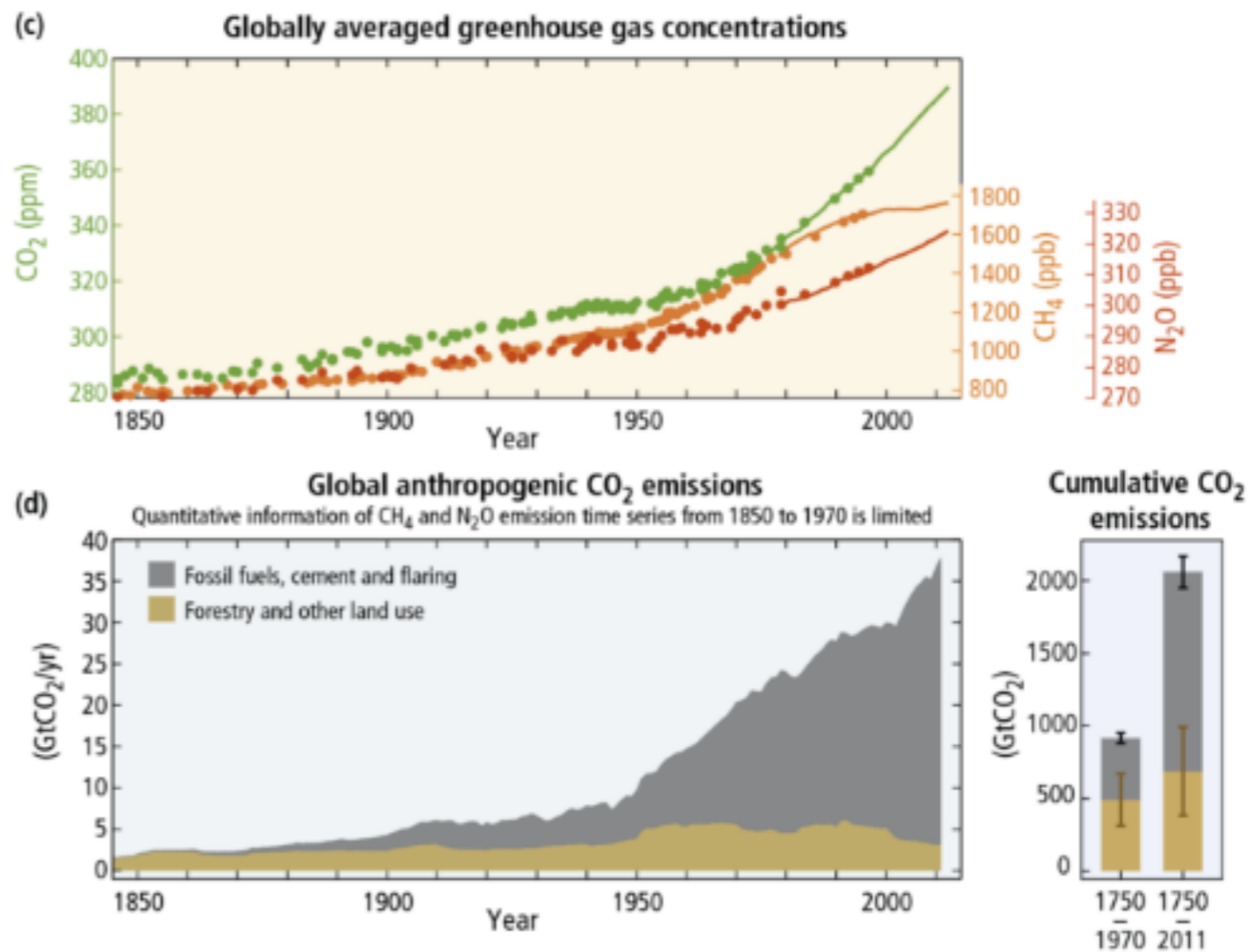
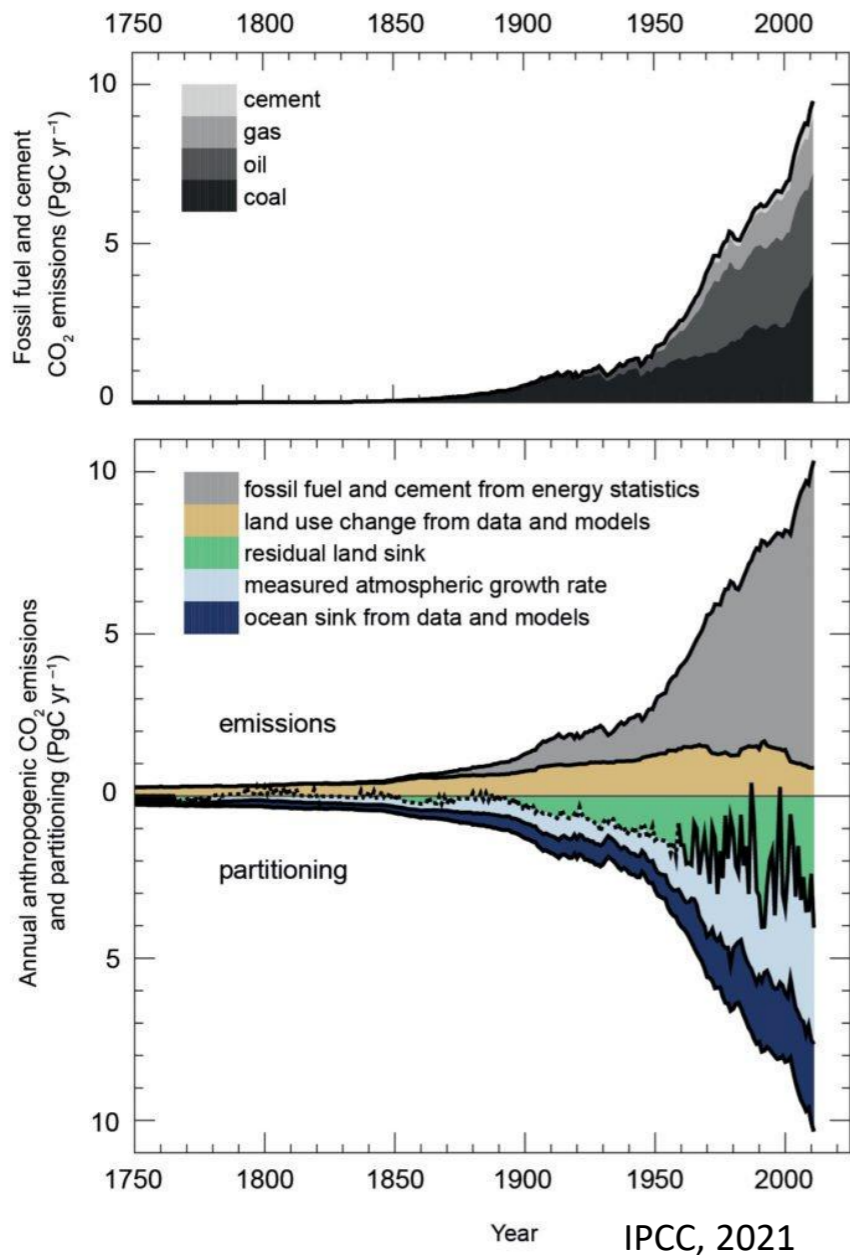
İklim Değişikliğinin Nedenleri

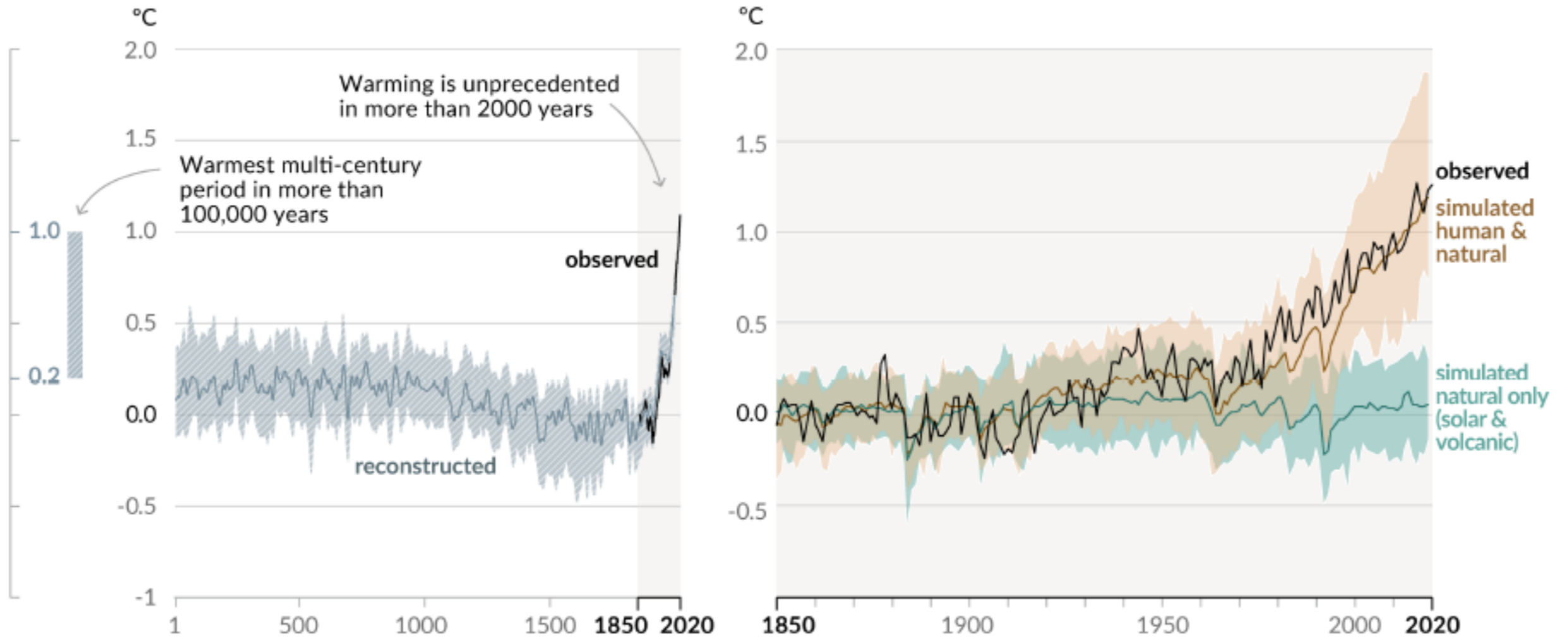
Geri Besleme Mekanizmaları

IPCC'nin Temel Bulgulari

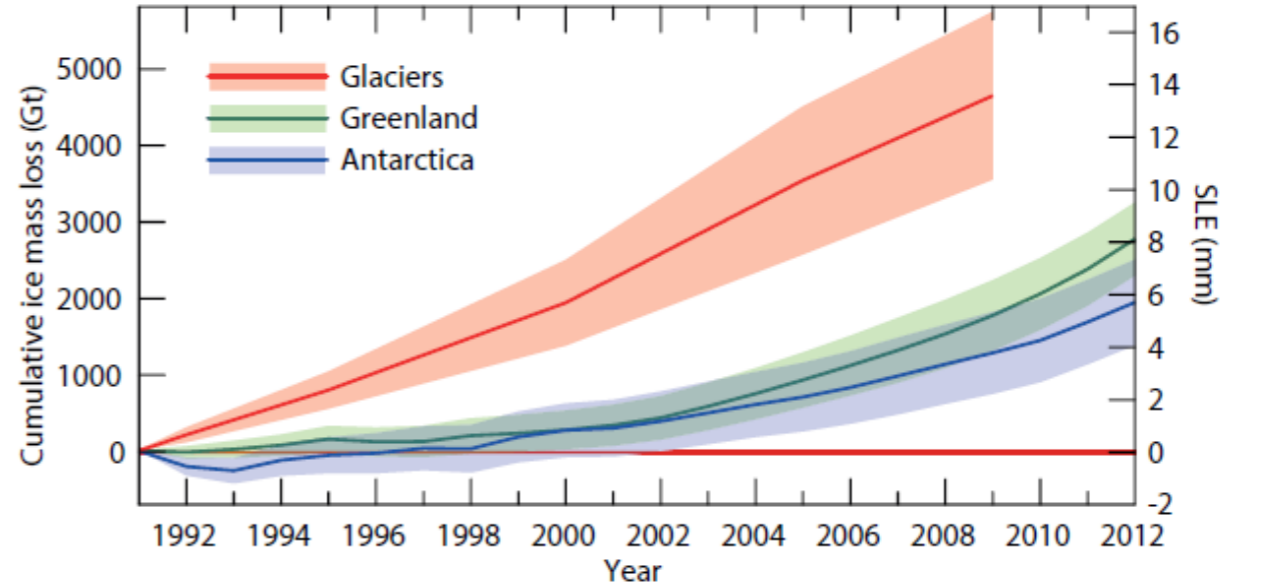
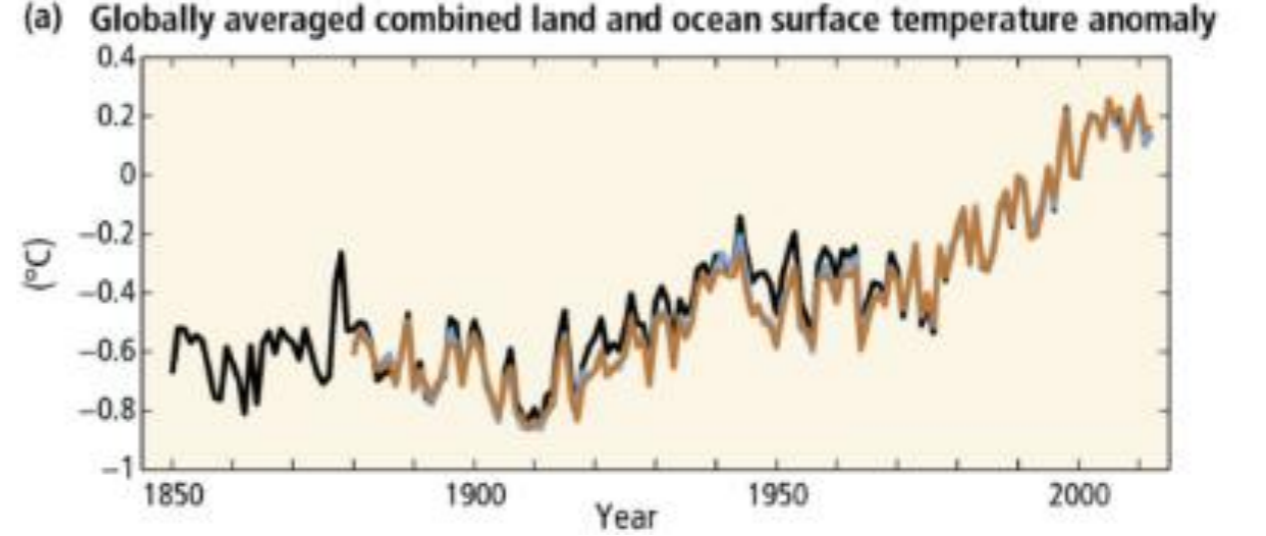

IPCC'nin Temel Bulgulari

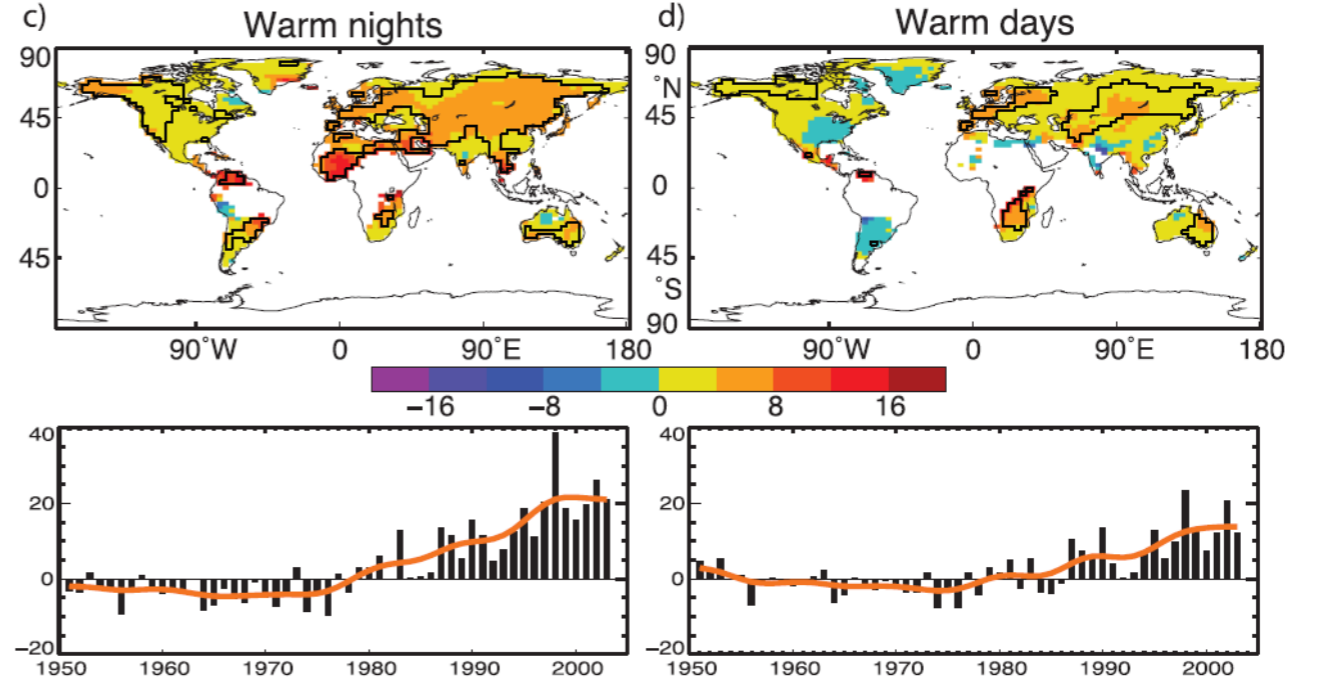
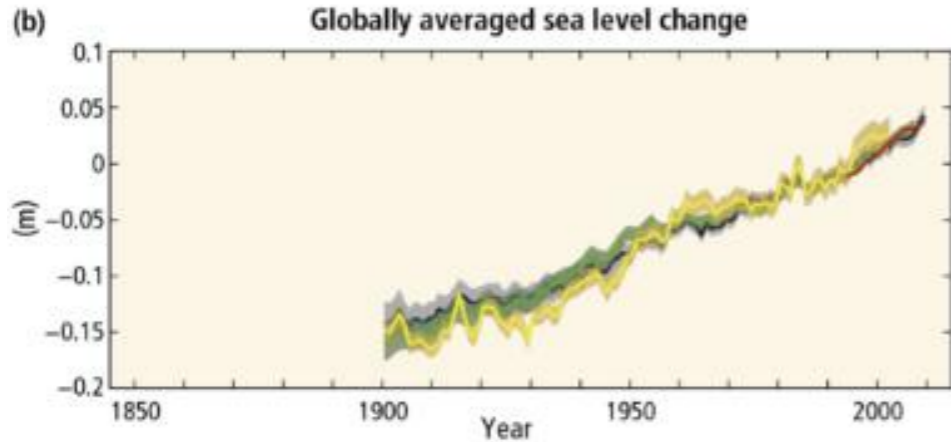
IPCC'nin Temel Bulguları

- İnsan kaynaklı ısınma sanayi öncesi seviyelerin **1,1°C** üzerine ulaştı.
- Nüfusun %20 ila %40'ı ise **1,5°C**'nin üzerinde sıcaklık artışına maruz kalmakta.
- **Okyanus asitlenmesi**
- Grönland ve Antarktika buz tabakaları kütle kaybediyor.
- Buzullar küçülmeye devam ediyor.
- Son yüzyılda küresel ortalama deniz seviyesi **0,19 m** arttı.
- Artış önceki iki bin yıldan daha fazla!

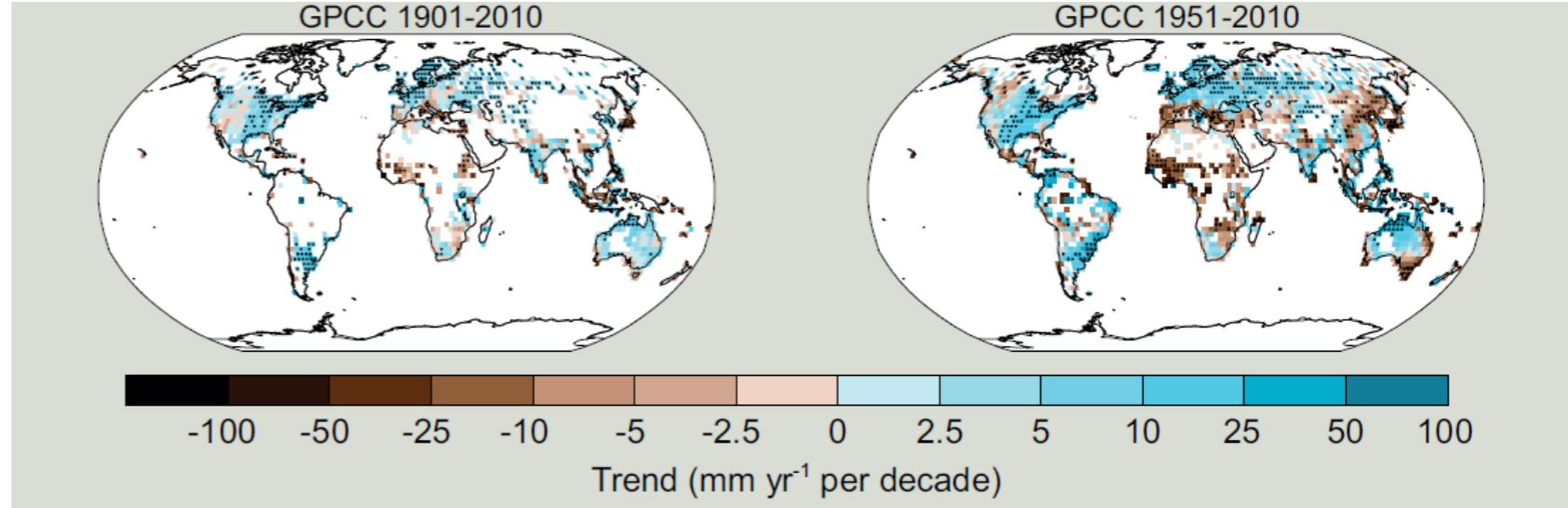
IPCC'nin Temel Bulguları

- Isı dalgalarının sıklığı artmakta.
- Değişen yağış veya eriyen kar ve buz hidrolojik sistemleri değiştiriyor.
- Küresel iklim değişikliğine bağlı can kaybına yol açmakta.

IPCC'nin Temel Bulguları

- Şiddetli yağış olaylarının sayısı arttı.
- Aşırı yağış ve sel daha büyük riskler oluşturmakta.
- İklimle ilgili aşırı etkiler:
  - Sıcaklık
  - Kuraklık
  - Sel
  - Orman yangınları
  - Isı dalgaları
  - Siklonlar
  - Kasırga
  - ..

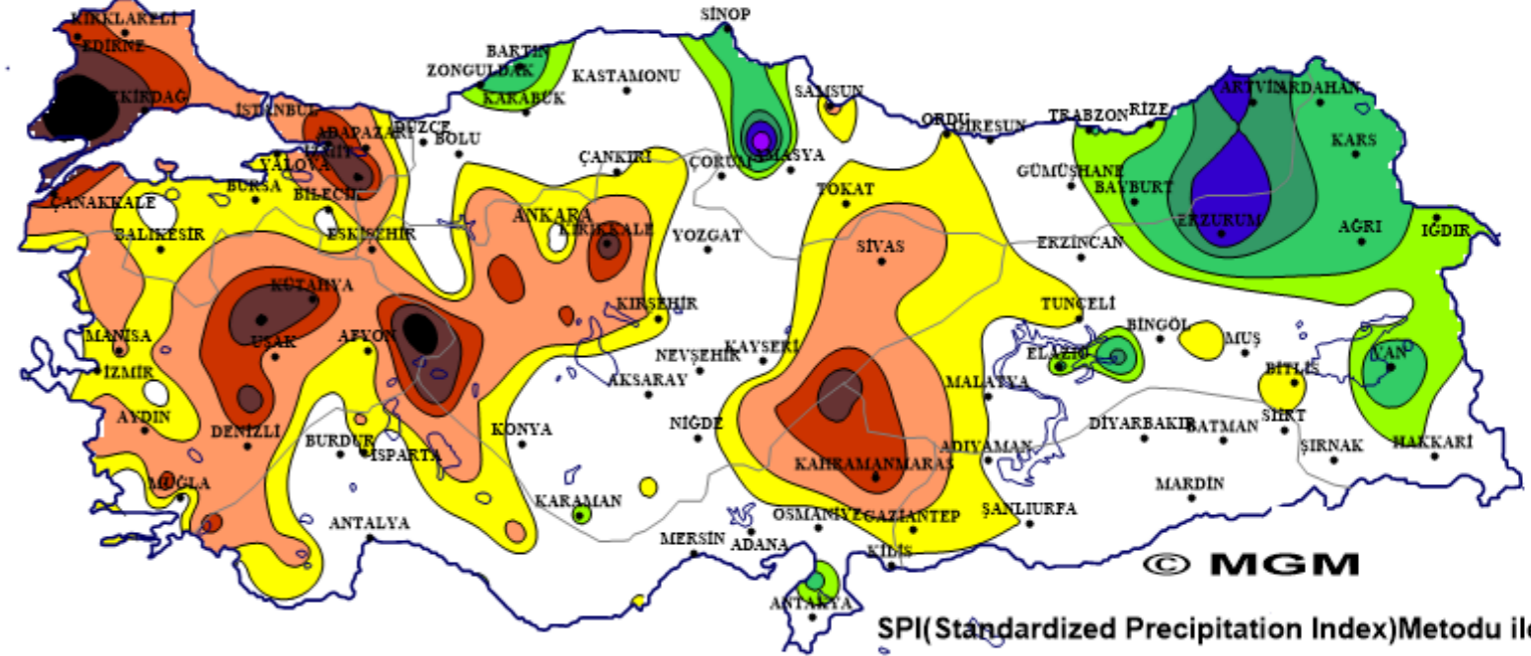
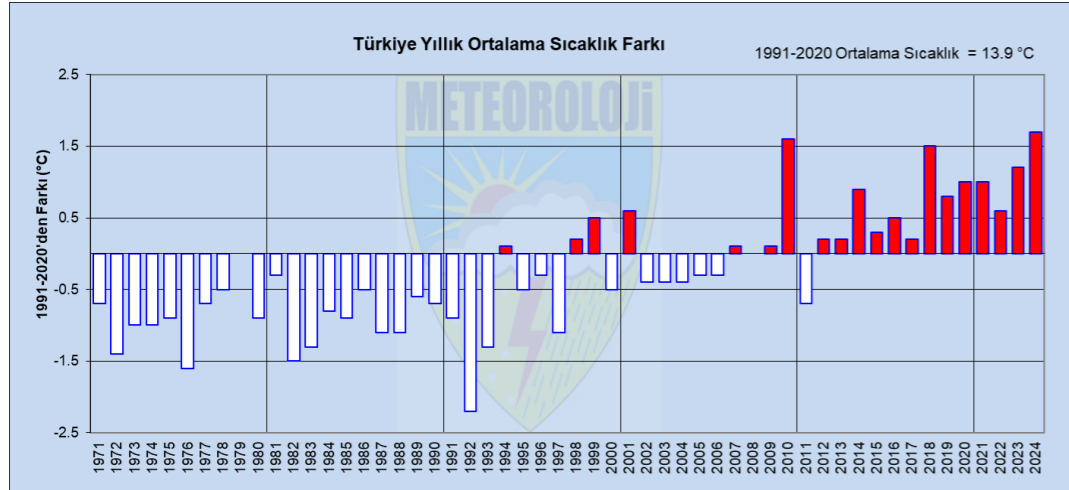
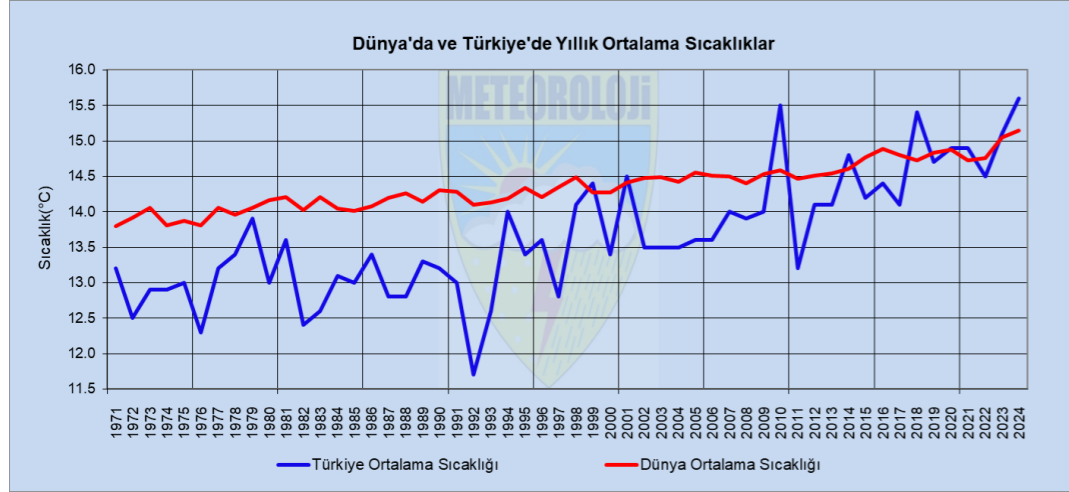
Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

- Türkiye, iklim değişikliğinin etkilerine karşı oldukça kırılgan bölgelerden biri olan Akdeniz Havzası'nda yer almaktadır.
- Akdeniz Bölgesi'nde yüzey sıcaklığı artışı, sanayi öncesi döneme kıyasla 2 °C sınırına ulaşmıştır.
- Türkiye'nin 2024 yılı ortalama sıcaklığı, 1991–2020 ortalaması olan 13,9 °C'nin 1,7°C üzerinde gerçekleşerek son 54 yılın sıcaklık rekorunu kırmıştır.
- Türkiye ortalama sıcaklıkları, küresel ortalama sıcaklığın üzerinde gerçekleşmiş olup, 2007 yılından bu yana (2011 hariç) pozitif sıcaklık farkları gözlemlenmektedir
- Sıcak Hava Dalgası Etkisi: 2024 yılında Türkiye genelinde sıcak hava dalgası sayısı normallerine göre artış göstermiştir.
- Bölgesel Durum: 2024 yılı ortalama sıcaklıkları, tüm bölgelerde uzun yıllar ortalamalarının (1991-2020) üzerinde seyretmiştir.

Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

- 2024 yılı Türkiye ortalama alansal yağışı 537,2 mm olarak gerçekleşmiş olup, bu, 1991-2020 normali olan 573,4 mm'ye göre %6,3'lük bir düşüşü ifade etmektedir.
- Standart Yağış İndeksi Metoduna göre 2024 yılında yapılan meteorolojik kuraklık değerlendirmesi, yurdun geniş bir bölümünde değişen şiddetlerde kuraklığın etkili olduğunu göstermiştir.
- 2024 yılında Türkiye'de gerçekleşen meteorolojik afet sayısı 1.257'ye ulaşmıştır.
- Ekonomik Kayıplar: 1970-2021 yılları arasında meydana gelen seller, 28 milyar dolar zarara ve 758 can kaybına yol açmıştır. İklim değişikliği kaynaklı afetler için yıllık ortalama kayıp, GSYH'nin yüzde 2,2'sini oluşturmaktadır.

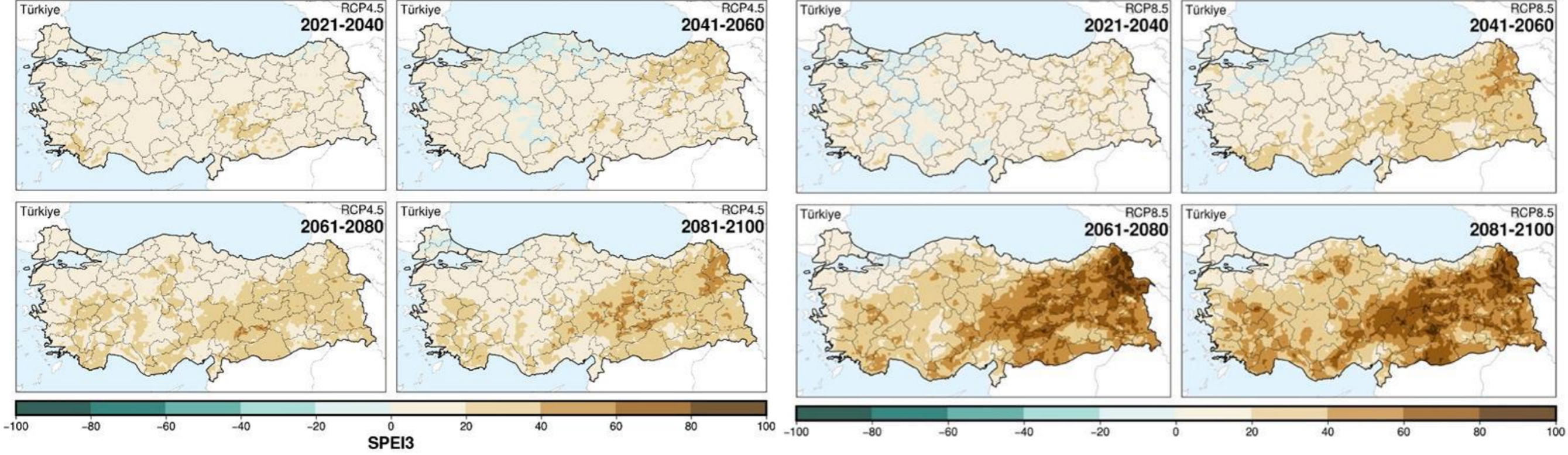
Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

* Bu veriler kalite kontrolden geçmemiştir.

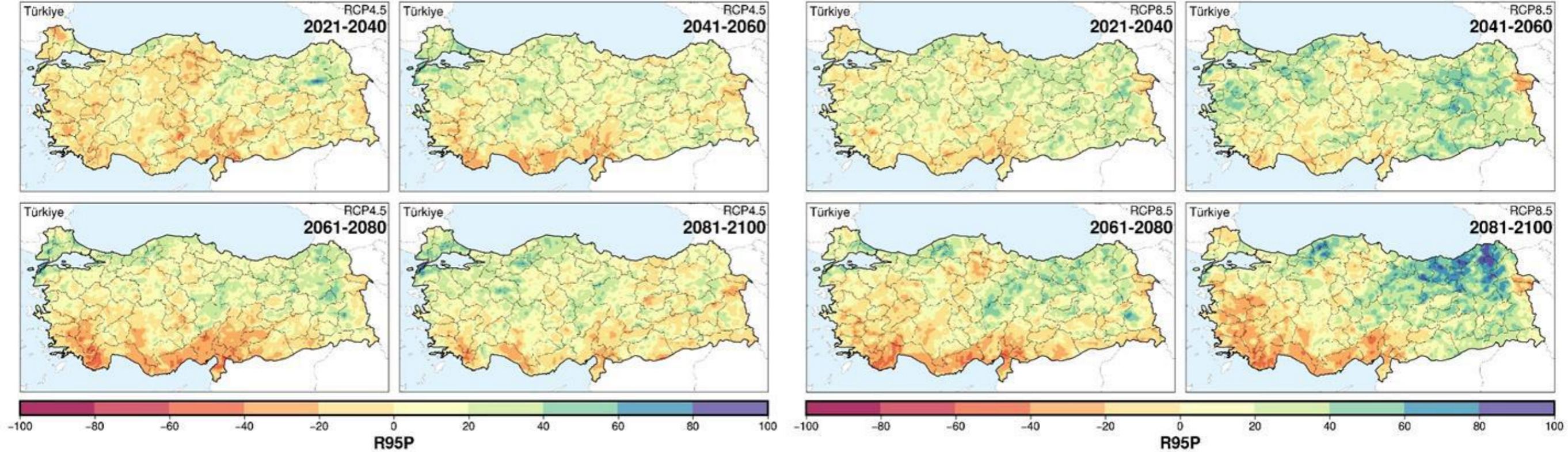

Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

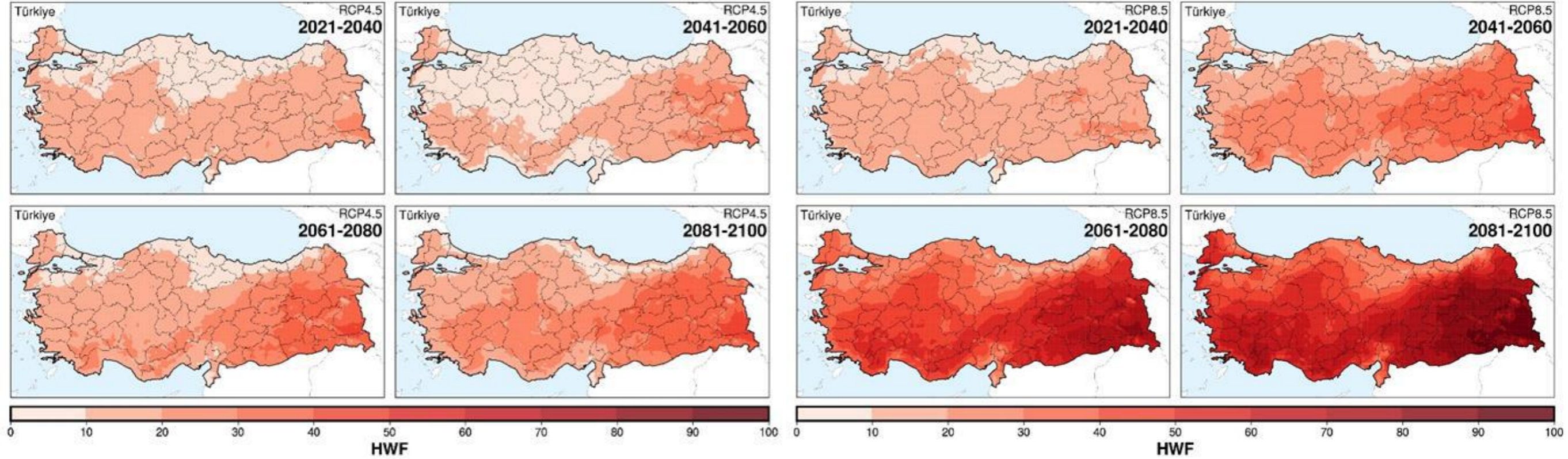
- Referans Dönemine göre a) RCP4.5 ile b) RCP8.5 için Gelecek Dönem SPEI3 Yoğunluk Değişimleri
- **Kuraklık Riski:** Meteorolojik kuraklık yoğunluğunun artan eğilimde olacağı öngörülmektedir.
- Karada yıllık ortalama ısınmanın, kötümser emisyon senaryosuna bağlı olarak 20. yüzyılın son yirmi yılına kıyasla 5,6°C'ye kadar çıkması beklenmektedir.

Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

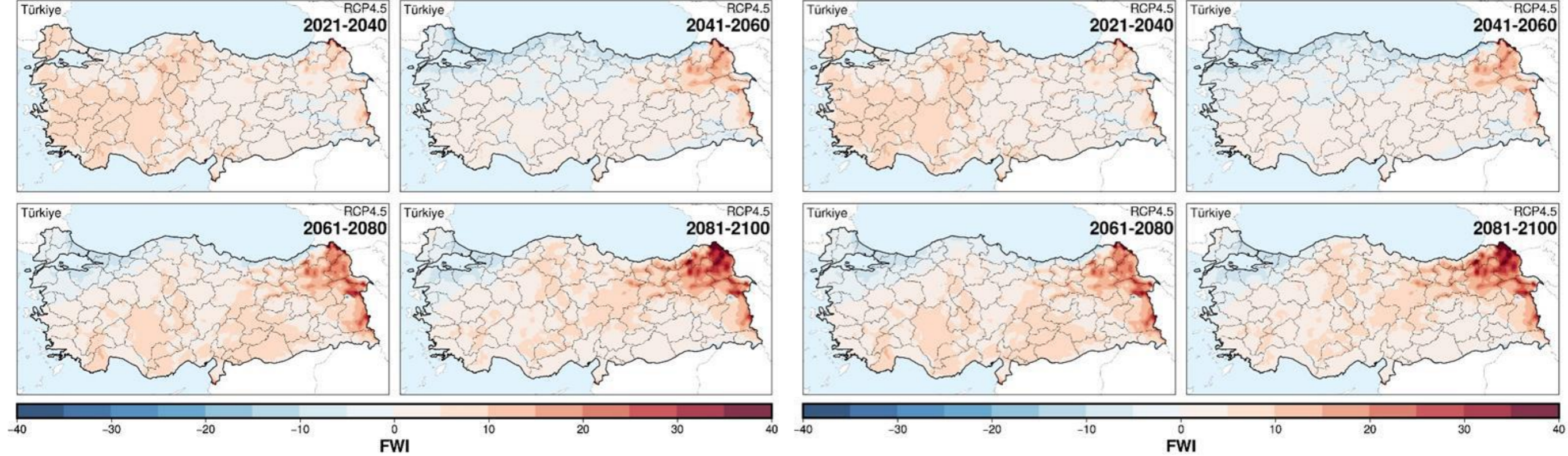
- **Şiddetli Yağış (R95P)**
- Gelecek dönem analizleri incelendiğinde, her iki senaryo için de genel olarak Türkiye'nin kuzeyinde şiddetli yağışlarda oransal artış beklenirken, güneyinde ise azalma beklenmektedir.

Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

- **Sıcak hava dalgası** tehlikesi için HWF indisi
- Sıcak Hava Dalgası Riski: Kötümser senaryoda (RCP8.5), sıcak hava dalgalarının frekansının yüzyılın son periyodunda ilk periyoda göre neredeyse 5 kat artacağı tahmin edilmektedir.
- Güney Ege ve Akdeniz Bölgeleri üzerinde de özellikle 2060'lar itibariyle sıcak hava dalgalarının görüldüğü toplam gün sayısında her iki senaryoya göre yaklaşık 60 günlük artış öngörülmektedir.

Türkiye'de İklim Değişikliği Etkiler ve Projeksiyonlar

- Geleceğe yönelik iklim projeksiyonları, Akdeniz Havzası'nda iklim tehlikelerinin şiddetinin artacağını öngörmektedir.
- **Orman yangını tehlikesi** için yangına elverişli havayı temsil eden Kanada Yangın Hava İndisi (FWI)
- Referans Dönemine göre a) RCP4.5 Senaryosu ile b) RCP8.5 Senaryosu için Gelecek Dönem FWI Değişimleri

Kaynakça

- Bai, X., Blanco, H., Gurney, K. R., Kulkarni, S., Lucon, O., Murakami, J., ... White, L. (2022). Urban systems and other settlements. In *Climate Change 2022-Mitigation of Climate Change* (pp. 861–952). Cambridge University Press.
- Cabeza, L. F., Bai, Q., Bertoldi, P., Kihila, J. M., Lucena, A. F. P., Mata, E., ... Saheb, Y. (2022). Buildings. IPCC, 2022: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.
- Clarke, L., Wei, Y.-M., de la Vega Navarro, A., Garg, A., Hahmann, A. N., Khennas, S., ... others. (2022). Energy systems. In *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Working Group III Contribution to the IPCC Sixth Assessment Report* (pp. 613–746). Cambridge University Press.
- İDB (2024). 2053 Uzun Dönemli İklim Stratejisi
- IPCC. (2007). *Climate Change 2007: The Physical Science Basis*. In Cambridge University Press. <https://doi.org/10.3103/S1068373907090014>
- MGM, 2025, 2024 Yılı İklim Değerlendirmesi
- UN. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Retrieved December 21, 2015, from <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Avrupa Birliđi tarafından
finanse edilmektedir

TEŞEKKÜRLER

